

Fotohantering | Förvara

Det fotografiska materialet

- Alla fotografier blir historiska – om de finns kvar
- Hur gammalt kan ett fotografi bli? – teknik, kemi, material, miljö
- Optimal förvaring – undvik ljus, fukt, värme – stabilitet
- Förvaring för - papper, neg, dia, färg – syrafritt emballage

Inventera

Kategorisera material och mängder för att bedöma förvaring och vårdinsatser. Positiva kopior, inramade, album, visitkort, glasnegativ, plastnegativ, diapositiv. Är det gammalt och skört material, har det skador, har det bleknat, luktar det? Skadligt emballage kan bytas ut till ett arkivbeständigt.

Hantering

Undvik att med fingrar och tumma på fotokopior och gör det aldrig på negativ - använd bomullshandskar, håll negativet kring kanterna, samma sak gäller diabilder. Fett ger grogrund för bakterier som bryter ned bilden på sikt och fingeravtrycken är fula och iögonenfallande vid scanning.

Miljö och material

- Miljö - svalt, mörkt, jämn temperatur, luftfuktighet RF 30-40 %
- Minimera skadliga faktorer: luftföroreningar, gaser från trä, papper och kuvert (gulnade), äldre plastfickor (PVC), pergamynfickor, tejp, gem och häftklammer.
- Emballera om fotografier som ligger i gamla kuvert, kartonger och äldre plastfickor av PVC (tjock plast t.o.m. ca 1980-tal).
- Använd syrafria kuvert, omslag eller mellanlägg av arkivpapper och godkända arkivkartonger.

Behåll fotografier i fotoalbum - för sammanhang och påskrifter. Behåll foton monterade på kartong. Detta om fotografier och kartong inte är synbart nedbrutna. Lägg mellanblad av arkivpapper.

Nitrat och acetat

- Identifiera nitratnegativ och acetat (bladfilm) som förändrats och luktar. Förvara separat. Rädda bildinnehåll genom scanning.
- Nitrat. Bladfilm till ca 1930 senast 1950. Lättantändlig, vid nedbrytning brunröd med stickande lukt.
- Acetat. Äldre bladfilm tri-acetat fram till ca 1965 kan också brytas ned, luktar då vinäger, och ska avskiljas. Hantera med skydd och ventilation

Emballage

Fotomaterial	Emballage	Kommentar
Papperskopior sv/v	Syrafria kuvert, omslag eller mellanlägg av arkivpapper	Bildytan är känslig för nötning. Lägg ej många bilder i press. Använd enklast arkivpapper som mellanlägg. Detta även i album. Känsligast är äldre kollodium- och albuminbilder (monterade på kartong eller visitkort fram till kring år 1900).
Glasnegativ	Syrafria kuvert, omslag eller mellanlägg av arkivpapper	Förvara stående i syrafria kuvert och stabila lådor, helst i plåt. Spara ev. originalaskar, med information.
Plastnegativ sv/v	Negativfickor av syrafritt och limfritt papper sitt med bomullstråd (dyrt). Plastfickor: polyester eller polyeten.	Plastfickor kan väljas för negativ från ca 1960 och framåt av ekonomiska skäl. Ångor stängs in i plastfickor och kanske fr.a. äldre negativ bryts då lättare ned.
Diabilder	Byt ev. plastmagasin till syrafria pappaskar	Om svampangrepp börjat ske (svarta prickar) innanför glas kan filmrutorna monteras om i glaslösa ramar.
Färgkopior	Syrafria kuvert, omslag eller mellanlägg av arkivpapper	
Färgnegativ	Negativfickor av syrafritt och limfritt papper (dyrt). Plastfickor: polyester eller polyeten.	
Kopior sv/v på plastpapper	Syrafria kuvert, omslag eller mellanlägg av arkivpapper	Användes under 1980-talet. Förstörs ofta (synliga förändringar). Scanna eller fotografera av värdefulla bilder. Gör ev. nya kopior.

Syrafria och ev. alkaliskt buffrade kuvert kan köpas från speciella leverantörer som Museiservice och ABM Produkter. Ett billigare alternativ är arkivsäkert papper enligt standard Svenskt Arkiv som finns hos försäljare av kontorsmaterial som viks och klipps till lämpliga format.

Gelatin – känsligt för fukt och värme

Fotografier både på papper och negativ består av två skikt, en bas och en emulsionssida. Basen är av papper, glas eller plast (acetat eller nitrat). Emulsionen består av silversalter, som utgör den exponerade bilden, fixerade i ett bindemedel. Från 1900-talet och framåt är bindemedlet i emulsionen gelatin. Gelatinen glider ut och blir klabbigt vid fukt. I torra krackelerar det. Växlar temperaturen till värme släpper gelatinet in damm och smuts som innesluts i bildskiktet vid nedkyllning. Emulsionssidorna ska inte ligga emot varandra. Vid fukt klibbar de ihop, fastnar i varandra och förstörs. Vid inramning ska fotografierna ha luft mellan glas och ram genom en passepartout i syrafri kartong.

Lokaler för förvaring

För bevarande för framtiden är idealet en jämn temperatur helst inte över 18 grader och kontrollerad luftfuktighet. I praktiken får man göra vad man kan. En hembygdsgrd som inte är jämnt uppvärmd är inte en lämplig miljö. Vindar och källare där klimatet är fuktigt eller förändras över året är heller inte bra. Förvaras det hos någon i föreningen är det viktigt att förteckna exakt vilket material det handlar om och se till brandskydd. Överväg att deponera eller skänka ett bildarkiv till kommunarkiv. Tillgängligheten är viktig om föreningen ska arbeta med bilderna.

Krav på temperatur om 2 grader och jämn luftfuktighet för färgmaterial har bara ytterst få speciella institutionsarkiv. Mycket av färgmaterial kommer oundvikligen att blekas, färgförändras och förstöras inom några decennier. Gör ett urval av de värdefullaste färgbilderna, digitalisera och skapa eventuellt arkivsäkra utskrifter, anlita en specialiserad fotofirma.

Ramade fotografier

Kopior i ramar bleks av solljus. Försök att hänga dem på väggar som inte nås av solljus. Fotografera av särskilt värdefulla och gör kopior att hänga ut, förvara originalen bra. Har bilderna fuktskador och är bleknade kan de behöva tas ur sina ramar och förvaras bra.

Märkning

Märk bilder eller emballage med registernummer. Använd arkivsäkra pennor. Skriv aldrig med bläck eller märkpenna på baksidor av kopior. Använd mjuk blyerts som inte trycker. Undvik att skriva ny text utöver diskreta numrering på äldre originalbilder, skriv på emballagen.

Papper. Baksidan på övre vänstra hörnet med mjuk blyertspenna. Förpackning/kuvert: framsidans övre högra hörn. Märk kuvert innan du lägger in fotot.

Notera bildnummer och påskrifter på äldre kuvert, negativfickor och pergamynkuvert som avlägsnas.

Plast. Påsiktbilder, diaramar, undvik att märka plastnegativ (de har i regel nummer)

- Märkpenna Faber Castell ECCO pigment 0.1.

Digitala bilder

På media CD, DVD - för över till hårddisk – ta backuper - se Bevara digitalt

Källor och resurser

Kulturhistorisk fotografi (Nordiska museet) - nedlagd sida (se Internet Archives)

Musikverket

<http://musikverket.se/musikochteaterbiblioteket/artikel/att-bevara-fotografier/>

Eskilstuna kommun – dokument hos Falkarkiv

http://www.falkarkiv.se/dok/konf14/Fotografier_och_negativ_i_arkiven-MarnetoftNickel.pdf

Inköpsställen

Museiservice

<http://www.museiservice.se>

ABM Produkter

<http://www.abmprodukter.se>

Kontorsleverantörer har Svenskt Arkiv-papper

Professionell fördjupning

Image Permanence Institute

<https://www.imagepermaneinstitute.org/>

Wilhelm Imaging Research

<http://www.wilhelm-research.com/index.html>